

Institutionaalista tekstilajia laatimassa – Valtionhallinnon henkilöstön näkemyksiä vuosikertomuksen synnystä

Merja Koskela

School of Marketing and Communication

University of Vaasa

The Finnish government reports of the results of state-owned enterprises annually to the Parliament. During the years 2007 to 2016 this was done in an independent report, while starting from 2017, the report on state ownership steering has been an annex to the government annual report. This specific type of report represents the established genre of annual report, but differs from it in many ways. The main difference is the context of public administration, which makes the report a place of negotiation for economic and political discourse. The aim of this article is to analyze how the practitioners producing the annual report of government ownership steering see the report and its production process as a part of the institutional practices of state administration. Drawing from genre theory, the article asks how the aim of the report is described, how the target group is defined, and what types of activities and roles of actors lie behind the process. In this way, a description of the foundations of an institutional genre and its mechanisms of change is produced. The data of the study consist of three thematic interviews with key actors involved in the process of producing the report. A content analysis was carried out in the data, and the results indicate that competing goals and varying target groups are identified for the genre. Moreover, it is evident that the change in genre status still steers the production process of the report two years after the change, which indicates that the stability of institutional genres resides in the processes and practices of the institutions in question.

Keywords: genreanalyysi, hallinto, omistajaohjaus, tekstilaji, vuosikertomuksen laatiminen

1 Johdanto

Institutionaalinen tekstilaji koostuu teksteistä, joita hyödynnetään osana jotakin organisaation toistuvaa toimintoa, kuten vuosittaisen toiminnan raportointia. Tekstilaji voidaan tässä yhteydessä määritellä tiettyä sosiaalista käytäntöä palvelevaksi kielenkäyttötavaksi (Heikkinen 2000: 66). Institutionaalille tekstilajeille on tyypillistä vakiintuneisuus, joka näkyy kielessä, sisällössä ja rakenteessa. Näin tekstilaji on käyttäjilleen resurssi, joka ohjaa sekä tekstien laadintaa että niiden tulkintaa (Bhatia 2004: 22-26). Kuitenkin, jos ja kun toimintakäytännöt muuttuvat, muuttuvat myös sanomisen ja ajattelun tavat ja niiden mukana tekstilajit. Keskeisessä roolissa ovat tekstilajin käyttäjät, joiden vuorovaikutuksellisessa toiminnassa tekstilaji muuttuu ja kehittyy instituution sallimissa rajoissa.

Tässä artikkelissa tarkastelen *valtion omistajaohjauksen vuosikertomusta* institutionaalisenä tekstilajina. Omistajaohjauksen vuosikertomus on julkaisu, jossa selvitetään, mitä markkinoilla kilpailevissa, valtion kokonaan tai osittain omistamissa yhtiöissä on vuoden aikana tapahtunut sekä raportoidaan siitä, mihin poliittisella omistajaohjauksella vuoden aikana pyrittiin ja päästiin. Julkaisulle on tarvetta, koska Suomen valtio omistaa osittaan

tai kokonaan noin 60 yhtiötä, ja tällä omistuksella on laajaa kansantaloudellista ja myös strategista merkitystä (Tuominen-Thuesen, Pekkala, Sievänen, Karlsson, Ali-Yrkkö, Pajarinen & Ahonen 2019: 12; Valtioneuvoston kanslia 2020).

Suomessa on julkaistu erilaisia omistajaohjaukseen liittyviä raportteja jo vuodesta 1969 ja varsinaisia omistajaohjauksen vuosikertomuksia vuodesta 2007 alkaen (ks. Liukkonen 2020: 25–26). Alun perin raportointitarpeen taustalla oli valtionyhtiöiden merkityksen kasvun lisäksi hallinnon rakenteellinen muutos: omistuksen kokoaminen erillisen valtioneuvoston kanslian omistajaohjausosaston alaisuuteen (Valtioneuvoston kanslia 2008). Tämän ohella lisääntyneet yhteiskunnalliset läpinäkyvyysvaatimukset ovat korostaneet raportoinnin merkitystä (ks. esim. Kankaanpää, Oulasvirta & Wacker 2011: 15). Omistajaohjauksen vuosikertomuksen kautta kulloinkin hallitus raportoi eduskunnalle ja sitä kautta kansalaisille, miten yhteistä omaisuutta on hoidettu vastuullisella tavalla.

Tässä artikkelissa tarkastelen haastatteluaineiston valossa sitä, millaisena omistajaohjauksen vuosikertomuksen laadinta ja sen muutos näyttäytyvät osana hallinnon institutionaalisia käytänteitä. Nostamalla esiin ja vertailemalla haastateltavien käsityksiä siitä, mikä vuosikertomukseen tehtyjä valintoja ohjaa, kuka ja mistä roolista kertomuksen tekstejä kirjoittaa ja mihin niitä käytetään, päästään kertomuksen tekstien taakse pohtimaan sitä, miksi tekstit ovat sellaisia kuin ovat ja mikä mahdollistaa muutoksen. Näin voidaan rakentaa kuvaa omistajaohjauksen vuosikertomuksen tekstilajista monipuolisena ja erilaiisiin institutionaalisiin tarpeisiin mukautuvana resurssina.

Tutkimuskysymykset ovat:

1. Miten vuosikertomuksen tavoitetta kuvataan?
2. Miten vuosikertomuksen kohderyhmä nähdään?
3. Miten toimijuus ja roolit vuosikertomuksen taustalla hahmottuvat?

Artikkeli on osa laajempaa Vaasan Aktia –säätön rahoittamaa RegeRa-tutkimushanketta, jossa tarkastellaan, miten valtion yhtiöomistuksesta on raportoitu ja miten sitä on perusteltu Ruotsissa ja Suomessa vuosina 2007–2018. Tätä kautta projektin tavoitteena on selvittää, millainen kuva valtio-omistuksesta on eri vuosina välitetty ja haluttu välittää eduskunnalle ja kansalaisille. (RegeRa 2020)

2 Tutkimuksen ankkuroituminen aiempaan tutkimukseen

Tässä artikkelissa raportoitava tutkimus edustaa funktionaalista tekstilajitutkimusta valtionhallinnon viestinnän kontekstissa (ks. esim. Heikkinen 2000). Metodisena lähtökohdana on genreanalyysi, joka noudattelee Bhatian (1993, 2004) kuvaamia analyysin periaatteita (ks. luku 3). Bhatian malliin kuuluu lingvistisen tekstianalyysin ohella myös tekstilajien tuottamisen ja kuluttamisen käytänteiden tutkiminen, koska niiden kautta päästään

tarkastelemaan tekstiin tehtyjen kielellisten valintojen taustoja ja motiiveja. Yksi keino tähän ovat juuri haastattelut.

Institutionaalisen tekstilajin tuottajien haastatteluja on aiemmassa tekstilajitutkimuksessa hyödynnetty eri tavoin. Esimerkiksi Kuronen (2004) on käyttänyt haastatteluja taustoitukseen vakuutusehtotekstien muutoksen kielellistä analyysiä, Katajamäki (2005) on tutkinut pääkirjoitustoimittajien sosiaalisen roolin rakentumista haastattelupuheessa, Tiililä (2007) on selvittänyt haastattelujen avulla, mitkä kontekstuaaliset tekijät vaikuttavat viranomaispäätösten laatimiseen, ja Haapanen (2017) on haastatellut toimittajia, jotka kommentoivat omaa kirjoitusprosessiaan. Tässä artikkelissa keskityn siihen, miten valtionhallinnon institutionaalisisessa kontekstissa koetaan vuosikertomustekstilajin yhden edustajan, omistajaohjauksen vuosikertomuksen, tavoitteet, kohderyhmät ja kirjoitusprosessin vastuut ja roolit. Tutkimuksen kohde on hyvin moniulotteinen ja siinä mielessä haastava, koska pelkästään valtionhallinnon institutionaaliset käytännöt ja toimintakulttuurit ovat monisyisiä. Tekstin laatijoilla on oman kokemuksensa, roolinsa ja tehtäviensä perusteella oletuksia paitsi tekstien lukijoista myös instituutiosta itsestään. Nämä mahdolliset erilaiset tulkinnat ja painotukset kohtaavat tekstejä laadittaessa ja saattavat näkyä myös lopullisten tekstien kielellisissä valinnoissa. Haastattelujen kautta voidaan valottaa instituutiolla rakenteelle annettuja merkityksiä ja ymmärtää näin tekstilajin muutosta toimijoiden näkökulmasta.

Omistajaohjauksen vuosikertomuksia on tähän mennessä tutkittu hyvin vähän (ks. kuitenkin RegeRa-hankkeen opinnäytteet Ronkainen 2019 ja Liukkonen 2020, myös Enell-Nilsson, Rahm & Roininen 2020). Sen sijaan yritysten vuosikertomuksia on keskeisinä yritysteksteinä tutkittu runsaasti kielen ja viestinnän tutkimuksen sekä myös laskentatoimen alalla (Ditlevsen 2012, Rutherford 2013, Falco 2013, Garzone 2004). Pääasiassa tutkimuksen kohteena ovat olleet pörssiyritysten vuosikertomukset, etenkin toimitusjohtajien katsaukset (esim. Amernic & Craig 2006), koska niillä on suurin taloudellinen merkitys. Kuitenkin myös esimerkiksi kansainvälisten järjestöjen vuosikertomuksia on tutkittu, muun muassa legitimitetin, identiteetin ja imagon rakentamisen näkökulmista (ks. esim. Conway, O’Keefe & Hrasky 2015, Langton & West 2016). Yritysten vuosikertomusten tutkimuksissa ei tietääkseni ole tarkasteltu erikseen tekstilajin tuottajien näkökulmia pysyvyyteen ja muutokseen, joten tämä tutkimus täyttää osaltaan myös tätä aukkoa vuosikertomustutkimuksen kentässä.

3 Aineisto ja menetelmä

Omistajaohjauksen vuosikertomuksen voidaan nähdä muodostavan oman tekstilajinsa, jossa yhdistyy erilaisia hallinnon raportoinnin ja yritysraportoinnin piirteitä (ks. Bhatia 2004: 63). Tulkintaa kertomuksen tekstilajistatuksesta tukee se, että vastaavia kertomuksia on julkaistu Ruotsissa jo vuodesta 1981 ja julkaistaan myös muissa Pohjoismaissa.

Suomessa vuodesta 2007 alkaen julkaistujen itsenäisten omistajaohjauksen vuosikertomusten julkaisutavassa tapahtui kuitenkin vuonna 2018 muutos, jossa itsenäisestä vuosikertomuksesta tuli hallituksen vuosikertomuksen Liite 4 nimeltään ”Valtion yhtiöomistus” (vuoden 2017 kertomus) ja seuraavana vuonna ”Valtion yhtiöomistus, liikelaitokset ja talousarvion ulkopuoliset rahastot” (vuoden 2018 kertomus). Tekstilajistatuksen muutoksesta kertoo myös nimen vaihtuminen vuodesta toiseen. Vaikka institutionaaliset tekstilajit ovat vastustuskykyisiä muutokselle, muutoksia kuitenkin tapahtuu sekä hallinnon käytännöissä että niissä käytetyissä tekstilajeissa. Hallituksen vuosikertomus, johon omistajaohjauksen kertomus nykyisin sisältyy, on eduskunnalle annettava lakisääteinen raportti Suomen hallituksen kaikesta toiminnasta vuoden aikana (Valtioneuvosto 2020). Kyseessä on *valtiopäiväasiakirja* eli dokumentti, jonka eduskunta hyväksyy istunnossaan, ja sellaisena sitä koskevat tietyt muutovaatimukset.

Tämän tutkimuksen aineistona on kolme haastattelua, jotka on tehty Valtioneuvoston kansliassa 24.10.2019. Yhteensä haastatteluaineistoa on noin kolme tuntia. Haastateltavat henkilöt ovat omistajaohjausosaston edustaja (OM, 1h), Valtioneuvoston kanslian julkaisujen päätoimittaja (PT, 1 h 30 min) sekä julkaisukoordinaattori (JK, 46 min), joilla kaikilla on oma roolinsa omistajaohjauksen vuosikertomuksen laatimisprosessissa. Aineistoiesimerkkien yhteydessä käytän haastateltavista edellä suluissa mainittua lyhennettä.

Haastattelut on tehty teemahaastatteluina (ks. Eskola & Suoranta 1998). Haastattelurunko perustuu tekstiaineiston (Suomen omistajaohjauksen vuosikertomukset 2007–2018) analyysin avulla saatuun tietoon, ja se vastaa pääosin RegeRa-hankkeen puitteissa Ruotsissa toteutetun vastaavan haastattelun rakennetta. Pääteemat olivat kertomuksen laatimisprosessi, tavoitteet, kohderyhmät ja lukijat, sisältö ja ulkoasu, yhteydet muihin teksteihin sekä muutos ja kehitys.

Teemahaastattelun haasteena on, että teemat on etukäteen päätetty ja ne rajaavat näkökulmien valintaa verrattuna esimerkiksi vapaamuotoiseen kirjoitustehtävään. Tutkija myös vaikuttaa itse tulokseen, koska merkitykset syntyvät aina vuorovaikutuksessa. Toisaalta kuitenkin teemojen valinnan etuna on, että niiden avulla voidaan varmistaa, että haastattelusta saadaan tutkimuksen näkökulmasta olennaista tietoa. (Ks. Puusa 2020.) Haastattelut on litteroitu ns. karkealla litteroinnilla, joka on tämän tutkimuksen menetelmän näkökulmasta riittävä tarkkuus. Litteroidun aineiston laajuus on noin 22 000 sanaa. Koska analyysi keskittyy enemmän haastattelujen sisältöön kuin kielelliseen ilmaisuun, esimerkeissä esitetyt sitaatit on luettavuuden parantamiseksi muokattu yleiskieliseen muotoon.

Menetelmällisesti lähdän liikkeelle diskurssista sosiaalisena käytäntönä (ks. Bhatia 2004: 24). Haastattelupuhe on siis puhetta genrestä, jossa haastateltavat haastattelukysymysten pohjalta kuvaavat ja tulkitsevat ammatillisia käytänteitä ja tekstilajitietoa, jotka genren

tuottamiseen liittyvät. Näin he rakentavat oman tulkintansa siitä ammatillisesta ja taktisesta tilasta, jossa omistajaohjauksen vuosikertomukset sosiaalisten käytäntöjen kautta syntyvät. Samalla he avaavat tilanteelle tyypillisen vuorovaikutuksellisen toiminnan ja sitä peilaavien tekstien taustoja sekä mahdollisuuksien että rajoitusten osalta. Tällä tavalla päästään valottamaan sitä, miksi tekstit ovat sellaisia kuin ovat ja miten genren muutos tässä kontekstissa hahmottuu.

Haastatteluaineiston analyysi rakentuu Bhatian (1993, 2004) genreanalyysin mallia mukaillen (ks. Taulukko 1, jossa on yleinen kuvaus Bhatian mallista). Keskityn haastattelujen tuottamaan tietoon, joka Bhatian mallissa mainitaan analyysin viimeisenä vaiheena, jossa on tarkoitus peilata kielellisen analyysin tuloksia tekstilajin käyttäjien näkemyksiin. Tässä tutkimuksessa haastattelujen anti ei kuitenkaan rajoitu tutkijan havaintojen ja kielellisen analyysin tulosten kommentointiin, vaan se tuottaa tietoa ensisijaisesti kontekstin kuvauksen ja sosiaalisten käytäntöjen analyysiin.

Osa Taulukossa 1 kuvatuista analyysin vaiheista on tehty jo aiemmin RegeRa-tutkimushankkeen aikaisemmissa vaiheissa. Esimerkiksi tilanteisen kontekstin määrittelyä on tehty verkkosivujen ja dokumenttiaineistojen perusteella, aiempaa tutkimusta on kartoitettu, samoin kuin vuosikertomuksen laajempaa kontekstia.

Taulukko 1. Genreanalyysin vaiheet ja aineistot Bhatian (1993, 2004) mukaan) sekä rajaukset tässä tutkimuksessa

Analyysin vaihe	Aineistolähteen tyypit	Tämän tutkimuksen fokukset
Genren tilanteinen konteksti	Verkkosivut, dokumentit, haastattelut	Genren tavoitteet, kohderyhmät
Kirjallisuuteen perehtyminen	Aiempi tutkimus vastaavista teksteistä	Ei fokuksessa
Kontekstianalyysi	Diskursiivinen ja kulttuurinen konteksti, kirjallisuus, haastattelut	Toimijat ja heidän roolinsa
Tekstintutkimuksen aineiston valinta	Verkkosivut	Ei fokuksessa
Genren käyttöä ohjaavan instituution ja sen käytäntöjen kuvaus	Haastattelut	Genren tavoitteet, toimijat ja heidän roolinsa
Kielellisen analyysin kohteiden määrittäminen	Tekstit ja niiden kieli	Ei fokuksessa
Yhteisöön kuuluvan asiantuntijan haastattelu	Haastattelut	Kokonaiskuva ja muutosten hahmottaminen

Haastattelujen avulla tuotetaan muita hankkeessa tehtäviä analyysejä täydentävää tietoa omistajaohjauksen vuosikertomuksen kontekstista, tavoitteista ja kohderyhmistä, vuosikertomusta tuottavan instituution käytänteistä, toimijoista ja heidän rooleistaan sekä muutoksen ja sen taustalla vaikuttavien tekijöiden hahmottamisesta. Koska tarkastelun kohteena on institutionaalinen tekstilaji, hyödynnän Kurosen (2004: 25–27) tapaan haastattelujen tulkinnan tukena myös instituutioiden tutkimusta (ks. esim. Scott 2008). Luvussa

4 käytän myös osittain haastatteluaineiston lisäksi RegeRa-tutkimushankkeen muissa vaiheissa tuotettua tietoa, jotta tekstilajin ja sen muutoksen kuvaus tulisi lukijalle ymmärrettävämmäksi.

Haastattelujen analyysi toteutettiin teemoittelun avulla (ks. Eskola & Suoranta 1998: 175-176; Puusa 2020: 113). Analyysin ensimmäisessä vaiheessa järjestin litteroidun aineiston sisällön haastatteluteemojen ja kysymysten sekä haastateltavien mukaan. Näin pyrin rakentamaan kokonaiskuvaa, koska tutkimuskysymysten kannalta olennaista aineistoa oli eri kohdissa aineistoa. Tämän jälkeen listasin eri vastaajien samaan aiheeseen liittyvät teemat peräkkäin ja vertasin niitä toisiinsa. Tekstilajin tavoitteiden ja kohderyhmien osalta (tutkimuskysymykset 1 ja 2) laadin vertailutaulukon. Toimijoiden ja roolien kohdalla (tutkimuskysymys 3) rajasin tarkastelun siihen, miten toimijat kuvasivat kirjoittamisprosessia ja luonnehtivat omaa rooliaan siinä. Vaikka analyysi on tehty aineistolähtöisesti, se raportoidaan Bhatian (1993, 2004) analyysimallia mukailleen teoria huomioiden, koska näin haastattelujen analyysi saadaan selkeämmin vuoropuheluun teorian kanssa.

4 Omistajaohjauksen vuosikertomus tekstilajina

Genreanalyysin lähtökohtana on tyypillisesti tietyn tekstien joukon tunnistaminen tekstilajiksi. Tässä on myös analyysimenetelmän heikkous, koska yleensä tutkimuskohteen tekstilajistatusta ei juuri problematisoida. Omistajaohjauksen vuosikertomuksen osalta näin on kuitenkin syytä tehdä, koska kertomuksen julkaisumuodossa on tapahtunut muutos. Yleisesti tekstilajina voidaan pitää sellaisten tekstien joukkoa, joita sen käyttäjien mielessä yhdistää a) yksi tai useampi viestinnällinen tavoite, b) diskurssiyhteisö, joka ymmärtää nämä tavoitteet, c) konteksti jossa se tyypillisesti esiintyy sekä d) vakiintunut rakenne, sisältö ja muoto, joita voidaan mukauttaa tiettyjen tavoitteiden saavuttamiseksi (Swales 1990: 48-55; Bhatia 1993: 28-29). Näitä ehtoja tarkastelemalla voidaan selvittää, mikä kaikki tekstilajimuutoksessa on muuttunut ja ainakin osittain myös miksi. Seuraavaksi tarkastelen omistajaohjauksen vuosikertomuksen laadintaan osallistuvien toimijoiden näkökulmia alkaen tekstilajin tavoitteista (4.1), edeten sen jälkeen kohderyhmiin (4.2) ja lopuksi toimijoihin ja heidän rooleihinsa (4.3).

4.1 Omistajaohjauksen vuosikertomuksen nimi ja tavoite

Ennen tekstilajin tavoitteiden lähempää tarkastelua on haastattelupuheen tulkinnan näkökulmasta tärkeää selvittää haastateltavien erilaista suhdetta omistajaohjauksen vuosikertomukseen. Tämä käy ilmi muun muassa niistä erilaisista nimityksistä, joita omistajaohjauksen vuosikertomus haastattelupuheessa saa. Esimerkkiin 1 on koottu kaikkien haastateltavien tekstilajista käyttämät nimitykset.

- (1) -Sitä heitellään miten sattuu, mutta Omistajaohjauksen vuosikertomus. (OM)
-...omistajaohjauksen kertomus oli ennen ihan oma juttunsa... (PT)
-...valtion yhtiöomistuskertomus – tai miksikä sitä kukin sitten haluaa nimittää. (PT)
-Liite 4 (PT)
-HVK (Hallituksen vuosikertomus), sen liite 4 eli OO-osio (JK)

Haastateltavat kommentoivat vaihtelevaa nimityskäytäntöä: ”sitä heitellään, miten satuu” ja ”tai miksikä sitä kukin sitten haluaa nimittää”. Omistajaohjausosaston edustaja, tekstilajin alkuperäisenä ”omistajana” suosii ennen julkaisutavan muutosta käytössä olutta, itsenäisen kertomuksen nimeä, kun taas kaksi muuta haastateltava näkevät vuosikertomuksen hallituksen vuosikertomuksen kautta ja osana omaa laajempaa kehystään eli hallituksen vuosikertomusta. Julkaisukoordinaattori suosii isokirjainlyhenteitä, mutta hänelle, samoin kuin päätoimittajalle vanhan genren nimi uuden liitteen nimenä ei ole itseltään selvä. Tekstilajin kannalta erilaiset tulkinnat nimityksistä kertovat paitsi genren muutosprosessista myös haastateltavien erilaisista rooleista instituutiossa. Päätoimittaja antaa edelleen vastuun osiosta omistajaohjausosastolle myös nimeämisen suhteen, kun taas julkaisukoordinaattorille riittää hallinnon sisäinen kätevästi käytettävä lyhyt muoto.

Tekstin viestinnällinen tavoite on tärkein tekstilajia määrittävä tekijä, joka ohjaa paitsi tekstin rakennetta ja kieltä myös teksteihin kohdistuvia odotuksia ja tulkintoja (Bhatia 1993: 28–30). Haastateltavien näkemykset omistajaohjauksen vuosikertomuksen tavoitteista voidaan jakaa kolmeen ryhmään: talouteen liittyviin, viestintään ja mielikuviin liittyviin sekä avoimuuteen ja läpinäkyvyyteen liittyviin tavoitteisiin (esimerkit 2–6).

- (2) Se ensisijaisin tarkoitus on kertoa eduskunnalle, raportoida siitä, että mitä yhtiöomistussalkussa on tapahtunut. (OM)
- (3) ...mielikuvataavoite on yks ihan selkeä, mitä me halutaan luoda. Siis valtio vastuullisena yhtiöomistajana toimii vastuullisen omistajan keinoin. Sitten tietenkin me halutaan korostaa – ... miksi valtio vaatii yhtiöiltä vastuullista toimintaa, ja miten ylipäätään yhtiöt on siinä menestynyt... Ja mihin asioihin valtiolla yhtiöomistajana on mahdollisuus puuttua. (OM)
- (4) Et ehkä se on, sanotaan näin, että mitä minä olen ymmärtänyt, että sitä on haluttu käyttää sitten, että he jakavat sitä sidosryhmilleen. Että ehkä myös tietynlaista PR-toimintaa nyt tässä on taustalla. Ei nyt ehkä ihan markkinointia, mutta kuitenkin. Mutta tavallaan kyllähän sen voisi yleistää tuohon koko kertomukseen, että kyllähän me kaikki täällä valtioneuvostossa ajatellaan, että me tehdään hyviä ja tärkeitä asioita, ja toivotaan, että muutkin ajattelisi samalla tavalla. Niin tavallaan siis sellainen PR-markkinointiajatus ehkä siinä. (PT)
- (5) Mutta minulla on sellainen käsitys, että tämä liite 4 – tämä omistajaohjausyksikön osio – on myös heidän oma työkalunsa, viestinnällinen työkalu. Että se ei ole pelkästään vain joku pakollinen osa vaan että he käyttävät ihan tällaisena vähän niin kuin markkinointityökalunakin sitä. (JK)
- (6) On osa tilivelvollisuutta, hallinnon läpinäkyvyyttä ja yhteiskunnallista vaikuttavuutta (PT)

Taloudellinen näkökulma (esim. 2: salkusta raportointi), jonka omistajaohjausosaston edustaja nostaa esiin mukaillee kaupallisen vuosikertomuksen piirteitä (ks. Ditlevsen

2012). Samoin yrityksen vuosikertomukseen kuuluu oleellisena osana maineen luomisen ja ylläpitämisen sekä mielikuvien hallinnan tavoitteita (esim. Rutherford 2013). Siinä missä omistajaohjausosaston edustaja esittää mielikuvatavoitteen luonnollisena osana vuosikertomusta (esim. 3: mielikuvatavoite on selkeä), päätoimittaja ja julkaisukoordinaattori ovat sanoissaan jonkin verran varovaisia (esim. 4: mitä minä olen ymmärtänyt, esim. 5: minulla on sellainen käsitys), kun he kuvaavat markkinointi- ja PR-tavoitteita. Näiden tavoitteiden osalta omistajaohjauksen vuosikertomus on samalla tavalla *hybridinen* ja monitavoitteinen kuin yrityksenkin vuosikertomus (ks. esim. Falco 2013). Vastauksista on havaittavissa myös se, että omistajaohjauksen vuosikertomus mielletään ainakin osittain edelleen erilliseksi dokumentiksi ja ensisijaisesti omistajaohjausosaston työkaluksi (esim. 4 ja 5: he jakavat sitä, heidän oma työkalunsa, he käyttävät), joka erottuu muusta Hallituksen vuosikertomuksesta.

Valtionhallinnon kontekstissa vuosikertomuksella on hallinnon läpinäkyvyyteen liittyviä tavoitteita (ks. esim. 6 ja 7). Lisäksi on eroteltavissa julkilausuttuja tavoitteita ja tekijöiden omia tavoitteita (esim. 8), jotka voivat jossain määrin erota toisistaan tai saada erilaisia painotuksia.

- (7) ...virkamiestyön täytyy olla .. niin avointa, kun ikinä mahdollista, niin me täällä ... osastolla ajatellaan. Ja näinpä ollen ihan siis myös ihan yksittäistä kansalaista nähden, niin täytyy olla täysin avointa se, että mitä on tapahtunut... (OM)
- (8) ...mistä (Hallituksen) vuosikertomuksessa on ... kysymys ... se on hallituksen tilivelvollisuutta eduskunnalle. ... Ja tavoitteena on myös tietysti ylipäätään tuottaa informaatiota ... valtioneuvoston aikaansaannoksista, ... siinä sanotaan kauniisti tässä talousarviolaissa, että ”vuosikertomuksessa tulee olla valtiontalouden ja valtion talouden hoidon ja toiminnan tuloksellisuuden kuvauksia, ja niitten tulee antaa oikeat ja riittävät tiedot talousarvion noudattamisesta, valtion tuotoista ja kuluista, valtion taloudellisesta asemasta ja tuloksellisuudesta”. Elikkä oikea ja riittävä kuva. Mutta tavallaan sitten me tekijät ehkä ajatellaan sitä niin, että tavoitteena on oikeasti se, että se leviäisi ja kuluisi muidenkin kuin kansanedustajien käsissä. Se on kuitenkin sellainen infopaketti, mistä pääsee – yritetään antaa jonkinnäköinen kokonaiskuva ja tarjota myös polkuja eteenpäin. (PT)
- (9) Mutta tietysti tämä valtion omistajaohjaus tai valtion yhtiöomistus, niin ... taustalla vaikuttaa sekin, että se on kuitenkin hallituksen eduskunnalle antama asiakirja, eli tietyllä tavalla se ei ole mikä tahansa asiakirja, vaan siinä saattaa olla politiikkaakin vähän taustalla. Joskin minun mielestä tuossa laadinnassa ei mikään tällainen poliittinen ohjaus ei vaikuta. ... Mutta tämän tekemisessä hallitus ei kyllä mitenkään mestaroi, että ei kukaan ole koskaan halunnut muuttaa mitään. Mutta toisaalta se ymmärretään jo kirjoittaessa, että tämä on hallituksen asiakirja kuitenkin. (PT)

Omistajaohjauksen vuosikertomus syntyy osana valtionhallinnon institutionaalisia käytäntöjä: niiden ohjaamana ja samalla niitä uusintaen ja muokaten. Hallinnon ja politiikan konteksti ohjaa tekstilajin tavoitetta sekä julkilausutusti että yhteisen ymmärryksen tasolla (ks. esim. 9). Institutionaalisen tekstilajin piirteisiin kuuluu kuitenkin se, että hallinnon henkilöstön tekemistä ohjaavat enemmän vakiintuneet ammatilliset käytännöt kuin suora poliittinen ohjaus, joka ilmenisi suorana tekstiin vaikuttamisena. Haastateltavien

mukaan valtio-omisteisiin yhtiöihin liittyy taloudellisia ja poliittisia tavoitteita, joiden avaaminen kuuluu valtionhallinnon läpinäkyvyyden piiriin. Lisääntyneet yhteiskunnalliset läpinäkyvyysvaatimukset ja sen kansainväliset mallit ovat näin myös osaltaan vuosikertomuksen laatimisen ja sisällöllisten valintojen taustalla. (Ks. esim. Baraibar-Diez, Odriozola & Fernández Sánchez 2016).

4.2 Omistajaohjauksen vuosikertomuksen kohderyhmät

Tekstilajin tavoite on suoraan yhteydessä kohderyhmiin; kun on useita kohderyhmiä, niille kullekin voi olla omia eriäviä tavoitteita, mikä myös aiheuttaa hybridisyyttä tekstilajiin (ks. esim. Pietikäinen & Mäntynen 2009: 134–135). Kaikki tämä saattaa näkyä teksteissä eri tasoilla. Haastateltavat luettelevat runsaasti erilaisia kohderyhmiä, jotka on koottu taulukkoon 2.

Taulukko 2. Vuosikertomusten kohderyhmät

Kohderyhmän tyyppi	Maininnat aineistossa
Hallinto	Eduskunta, kansanedustajat, poliitikot, valiokuntaneuvokset, valiokuntien sihteerit, ministeriöiden kirjanpito-osastot
Muut ammatilliset	Media, varainhoidon ja sijoittamisen ammatilliset, yhtiöt itse, markkina
Kansalaiset	Asioista kiinnostuneet kansalaiset

Kohderyhmät voidaan jakaa hallinnon sisäisiin kohderyhmiin, muihin ammatilaisiin sekä kansalaisiin. Vahvimmin esiin nousee hallinnon sisäinen kohderyhmä ja sen eri toimijat, mikä samalla korostaa tekstilajin hallinnon läpinäkyvyyteen ja hallituksen tilivelvollisuuteen liittyviä tavoitteita. Kansalaisten ei juuri uskota vuosikertomuksiin perehtyvän, ja median nähdään lukevan lähinnä valittuja osia (ks. esimerkit 10–12).

- (10) ...minä en nyt tiedä, miten tuo omistajaohjaus omaansa ajattelee – mutta kyllähän siis puhtaasti kohderyhmä on kansanedustajat. Ja käytännössä kuka sitä sitten lukee, niin että jos on jostain aiheesta oikein kiinnostunut kansanedustaja, niin hän lukee sitä valikoiden. [...] Mutta tietysti kyllähän meidän toive olisi – että kyllähän se toissijainen kohderyhmä on tietysti media, ja sitten ylipäättänsä asioista kiinnostuneet kansalaiset. Kyllä me yritetään tätä tietysti sitten aina tuupata maailmalle. (PT)
- (11) ...jos ajatellaan vaikka tuota omistajaohjauksen liitettä, niin sieltä varmaan haetaan ne, ehkä omaa yritystä koskevat tiedot. Tai toimittajat saattaa lukea kuin piru Raamattua. Ne käy kattomassa, että mitkä nimet sinne on tullut tai että mitkä onkaan ne luvut. (JK)
- (12) Verrattuna hallitusohjelmaan, missä minä pidin huolen siitä, että kaikki median edustajat saivat oman kappaleensa, jos ei saanut nii ne kyllä soitti. Nii ei ne tämän perään soittele. (JK)

Kun ensisijaisena kohderyhmänä mainitaan kansanedustajat, erityisesti tekstilajin mielikuvatavoite asettuu kiinnostavaan valoon. Eduskunta valvoo hallitusta, mutta sillekään ei riitä pelkkä faktojen toteaminen. Laajentuneet omistajapoliittiset vastuullisuusvaatimukset ovat poliittinen kysymys, ja paine osoittaa, että vastuullisuus toteutuu kohdistuu omistajaohjauksen toimijoihin, joiden on viestitettävä omistajan linjaukset yhtiöille (Tuominen-Thuesen ym. 2019: 10; Steurer, Martinuzzi & Margula 2012). Vuosikertomus nähdään väylänä, jonka kautta yhdessä sovittuja vastuullisuusperiaatteita ja niiden noudattamista voidaan tuoda laajemmin esille.

Kohderyhmien lukutapoja eritellessään haastateltavat kuvaavat lukijoitaan valikoiviksi. Haastattelupuheessa rakentuukin kuva pitkän prosessin kautta tuotetusta raskaasta tekstimassasta ja hyvin valikoivasta lukijakunnasta. Tässä tulkinnassa Hallituksen vuosikertomuksessa olisi ensisijaisesti kyse hallinnollisesta rutiinista. Rutiini toteuttaa institutionaalista normia (ks. esim. Scott 2008: 54). Sen tehtävä on valvoa hallituksen toimia ja rajoittaa sen valtaa ja samalla dokumentoida tuloksia ja linjauksia. Omistajaohjauksen vuosikertomus puolestaan toteuttaa kohderyhmälleen vastuullisuusvaatimusta suoremmin, koska toimittajat ja myös kohdeyritykset nähdään tarkkaavaisina lukijoina, joille liitteellä on erityistä merkitystä. Tässä mielessä omistajaohjauksen vuosikertomus poikkeaa muusta kokonaisuudesta: julkaisutavan muutos on siirtänyt sen vapaaehtoisesta raportista vahvemmin osaksi hallinnon rutiinia, mikä yhtäältä nostaa sen merkitystä mutta toisaalta rajaa tekijöiden valinnan mahdollisuuksia aiempaa enemmän.

4.3 Toimijuus ja roolit vuosikertomuksen laadintaprosessissa

Hallituksen vuosikertomus ja myös omistajaohjauksen vuosikertomus sen osana syntyvät institutionaaliselle tekstilajille tyypilliseen tapaan yhteiskirjoittamisena hallinnollisen prosessin kautta. Hallituksen vuosikertomuksen laatimisprosessin karkea aikataulu ja omistajaohjauksen rooli siinä on kuvattu Taulukossa 3.

Taulukko 3. Hallituksen vuosikertomuksen laatimisprosessin vaiheet pääpiirteissään

Ajankohta	Tehtävä
syyskuu	pääministerin toimeksiantokirje, HVK:n toimituskunta perustetaan
syys-lokakuu	toimituskunta kokoontuu ja aloittaa suunnittelun
marras-joulukuu	PT ja OM keskustelevat, sopivat aikataulun ja muutostarpeet
marras-tammikuu	toimituskunta linjaa periaatteet, laatii ohjeet ministeriöille, luonnostelee pyyntökirjeen ja nostaa esiin toiveet muutoksista ja uusista sisällöistä
tammi-helmikuu	OM keskustelee analyytikoiden kanssa, sopii rakenteen ja vastuut
maaliskuu	kukin analyytikko, joka vastaa tietystä yhtiöstä, laatii tekstin, kirjoittaa yhtiösvun ja laatii taulukot. OM laatii johdannon
maalis-huhtikuu	tekstit tulevat toimituskunnalle, joka lukee ne ja muokkaa, kommentoi, pyytää täydennyksiä ja tekee poistoja, pyytää kommentteja, vetää kaiken yhteen
huhtikuu	taitto alkaa, omistajaohjauksen tekstejä tulee yhtiöiden aikatauluista johtuen vielä prosessin viimeisissä vaiheissa

Haastattelujen perusteella keskeisimmät toimijat Hallituksen vuosikertomuksen laadinnassa ovat päätoimittaja ja toimituskunta, joilla on käytännön koordinaatiovastuu. Toistuva, rutiininomainen vuosikertomuksen laadintaprosessi, jossa eri toimijat tietävät tehtävänsä, tukee vuosikertomuksen tekijöiden työtä ja antaa sille pitkäjänteisyyttä. Tämä on instituutioille tyypillistä: ne eivät ainoastaan kontrolloi vaan myös tarjoavat suuntaa ja resursseja toiminnalle (Scott 2008: 48–49). Vuosikertomuksen laadintaprosessiin on myös tietoisesti sisällytetty muutoksen ja kehittämisen kohtia, joissa muutostarpeita voidaan kartoittaa ja uusia periaatteita linjata. Näin on varsinkin prosessin käynnistysvaiheessa, jolloin myös otetaan tarkasteluun edellisinä vuosina saatu palaute.

Haastattelupuheessa päätoimittajalle annetut roolit heijastavat kokonaisvastuuta laajasta kirjoitusprosessista ja sen koordinoinnista (sosiaalisen roolin käsitteestä, ks. Katajamäki 2018: 29–30; Pietikäinen & Mäntynen 2009: 31–32). Päätoimittaja näkee itsellään etenkin seuraavat roolit: vastuun kantaja, lankojen käsissä pitelijä, viestijä, toimituskunnan jäsen, julkaisutiimin jäsen, rajaaja, ohjeiden tulkitseja ja antaja, neuvottelija sekä tekstin kirjoittaja. Näitä moninaisia rooleja kuvaa esimerkki 13.

- (13) Idea on se, että me saadaan ministeriöiltä ja niiltä asiantuntijoilta ne tekstit, mitä sitten koostetaan yhteen. Se vähän riippuu asian luonteesta, että miten se tehdään, osa pystytään ottamaan sitä ministeriön tekstiä vähän ehkä muokaten... Käytännössä se ei ole yhden kirjoittajan tekemistä, vaan siellä on iso porukka tekemässä. Ja eri ministeriöissä tekstin tuottaminen myös vaihtelee, että siinä ei ole yhtä ainoata tapaa, riippuu ihan että, mitkä on ne ministeriön käytännöt, ja kuinka paljon siellä on halua ylipäättänsä panostaa siihen. (PT)

Samassa kokonaisuudessa julkaisukoordinaattori näkee itsensä seuraavissa rooleissa: palvelurooli, graafikko, virkamies, asiantuntija ja kehittäjä. Hän korostaa etenkin vuosikertomuksen esitysmuotojen kehittämistä yhteisenä ponnistuksena, mutta tunnistaa institutionaalisuuden prosessiin tuoman jäykkyyden (esimerkki 14).

- (14) Minähän kuitenkin olen palveluroolissa tässä, ja asiantuntijaroolissa palvelemassa niitä henkilöitä, jotka sitä sisältöä tuottaa. Olennaista on se, että johto –Valtioneuvoston kansliassa – ymmärtää sen. Olen tosi iloinen siitä, et hekin haluavat kehittää tätä. Periaatteessa kautta linjan kaikissa rooleissa kaikilla on yhteneväinen mielipide siitä, mihin suuntaan tätä pitäisi viedä. Mutta kuten sanoin, hallinto on pikkuisen kankeaa ja hidasta, että se kestää. (JK)

Vastaavasti omistajaohjausosaston edustajan rooli on muuttunut julkaisutavan muutoksessa koko julkaisuprosessin koordinoijasta yhdeksi asiantuntijaksi muiden joukossa. Omistajaohjausosaston asiantuntijoita nimetään seuraavilla sanavalinoilla: substanssiosaajat, asiantuntijat, analyytikot ja salkunhoitajat. Esimerkki 16 valottaa omistajaohjausosaston erityisyyttä Hallituksen vuosikertomuksen kontekstissa.

- (15) Me olemme salkunhoitajia, meidän ollaan täysin erilainen funktio valtiossa, kun mikään muu. Että jos meitä johonkin vertaa, niin se on yksityisen sektorin varainhoitoyhtiö tai sijoitusyhtiö, jonka tehtävä on kasvattaa omistaja-arvoa. Niin se on meilläkin, ihan sama asia... (OM)

Omistajaohjausosaston näkökulmasta heillä on erilainen tehtävä kuin muulla hallinnolla. Heillä on myös Hallituksen vuosikertomuksen laadinnassa omat käytäntönsä, jotka perustuvat aiempaan itsenäisen vuosikertomuksen toteuttamisen prosessiin.

- (16) Mutta tosiaan omistajaohjauskertomus poikkeaa juuri sillä tavalla – niin kun noista muista ohjeistakin näkee – että se on tavallaan tuo omistajaohjausosasto, joka sitten ohjeistaa sitä. Me todettiin toimituskunnassa, että se on ehkä helpointa toimia juuri näin, että siellä on ne tutut ihmiset. Koska pitää muistaa, et viime kädessä tämä on kiinni niistä ihmisistä, et kuinka motivoituneita ne on tekemään ja kirjoittamaan niitä juttuja. (PT)

Muutos itsenäisestä vuosikertomuksesta osaksi Hallituksen vuosikertomusta on tehty neuvotellen ja hallitusti ja ottaen huomioon kirjoittajien motivaatio (ks. esimerkki 17). Hallinnon rutiinien institutionaalisesta luonteesta kertoo se, että vanha prosessi on riittävän samanlainen kuin uusi, että tämä on mahdollista.

5 Pohdinta

Tässä artikkelissa olen tarkastellut omistajaohjauksen vuosikertomusta institutionaalisena tekstilajina sen tuottajien näkökulmasta. Olen haastatellut omistajaohjausosaston edustajaa, hallituksen vuosikertomuksen päätoimittajaa ja julkaisukoordinaattoria. Kaikilla haastateltavilla on omanlaisensa suhde omistajaohjauksen vuosikertomukseen, mikä näkyy jo heidän siitä käyttämässään nimityksissä. Omistajaohjauksen edustajalle se on ensisijainen vuosittain tuotettava julkaisu, jolla on pitkä perinne, kun taas päätoimittajalle ja julkaisukoordinaattorille omistajaohjauksen osuus on osa laajempaa kokonaisuutta, Hallituksen vuosikertomuksen liite 4.

Omistajaohjauksen vuosikertomus hahmottuu sitä laativien toimijoiden puheessa tekstilajina, jonka viestinnälliset tavoitteet on kirjallisesti dokumentoitu mutta jonka tekijöillä on myös muita, julkilausumattomia tavoitteita. Läpinäkyvyyteen ja tilivelvollisuuteen liittyvät tavoitteet kattavat koko Hallituksen vuosikertomuksen, kun taas talouteen liittyvät sekä mielikuvatavoitteet ovat selvemmin juuri omistajaohjauksen kertomuksen tavoitteita. Välitettävistä mielikuvista tärkein on esittää valtio vastuullisena yhtiöomistajana, joka kannustaa ja ohjaa yhtiöitä vastuullisempaan toimintaan. Kaupallisten yhtiöiden vuosikertomusten tavoin PR- ja markkinointitavoitteet sopivat omistajaohjauksen vuosikertomukseen paremmin kuin Hallituksen vuosikertomukseen. Tämä näkyy erona haastateltavien puheessa: päätoimittaja ja julkaisukoordinaattori näkevät PR:n ja markkinoinnin ensisijaisesti omistajaohjausosaston toiminnan osana, joskin he tunnistavat niiden potentiaalin myös koko kertomuksen osalta. Henkilökohtaisempia tavoitteita tekstilajin laatijoille ovat laajemman lukijakunnan, erityisesti kansalaisten saavuttaminen sekä tekstilajin visuaalisuuden ja sen julkaisumuodon kehittäminen.

Omistajaohjauksen vuosikertomuksen julkaisutavan muutos itsenäisestä julkaisusta osaksi laajaa Hallituksen vuosikertomusta näkyy edelleen julkaisuprosessissa. Omistajaohjausosastolla on laajempi itsenäinen vastuu oman osuutensa tuottamisesta kuin muilla tekstiä tuottavilla tahoilla. Myös ymmärrys kohderyhmistä painottuu eri tavalla kuin muussa Hallituksen vuosikertomuksessa. Sijoitusalan ammattilaiset, yhtiöiden edustajat sekä media lukevat tekstiä eri tavalla kuin kansanedustajat ja valtiontalouden tarkastusvirasto. Tämä taas vaikuttaa tekstiin tehtäviin rakenteellisiin ja kielellisiin valintoihin.

Tutkimuksen tuloksista voidaan päätellä, että institutionaalisen tekstilajin muutoksen logiikka ei toimi niin, että diskurssiyhteisön asiantuntijajäsenet hyödyntävät ja muokkaavat tekstilajia omiin tarpeisiinsa, josta seuraa vähittäinen muutos (ks. esim. Bhatia 1993: 15; Bhatia 2004: 24). Sen sijaan institutionaalisisessa tekstilajissa myös kehittämisspyrkimykset on ”institutionalisoitu” ja niille on osoitettu paikka tekstin tuotantoprosessissa (ks. Scott 2008: 48–50, 128). Tiukasti ohjatussa kirjoitusprosessissa, jossa toimeksiannossa annetaan tiukat reunaehdot tekstin sisällölle ja muodolle ja tekstit tuotetaan kollektiivisesti, yksikön omille tavoitteille jää vähän tilaa. Siksi tekstin tuotantoprosessin alussa käydään vuosittain läpi muutostarpeita ja palautetta. Kun nämä on käsitelty, prosessi etenee sovitujen linjausten mukaisesti. Silti haastattelututkimus osoittaa, että suurempaan muutokseen sopeutuminen vaatii aikaa, ymmärrystä tekstien kirjoittajia kohtaan ja vastuiden jakamista. Vaikka kestää useita vuosia ennen kuin uusi prosessi täysin sulauttaa itseensä aiemmat käytännöt, tekstilajin mukainen instituution teksti syntyy kuitenkin vuosittain.

Tässä artikkelissa olen analysoinut institutionaalisen tekstilajin tuottajien käsityksiä omistajaohjauksen vuosikertomuksesta ja sen muutoksesta, ja samalla Hallituksen vuosikertomuksesta. Haastattelun avulla tuotettu tieto antaa tekstilajista ja sen kontekstista kattavamman kuvan kuin tekstianalyysi yksin mahdollistaisi. Varsinkin tekstilajin mukautuminen erilaisiin institutionaalisiin tarpeisiin ja laadintaprosessin luonne saavat valaistusta haastatteluista. Institutionaalisten tekstilajien muutos kietoutuu vahvasti niihin prosesseihin ja käytäntöihin, joiden kautta tekstejä laaditaan. Siksi haastatteluilla on oma tärkeä roolinsa tekstilajien ja niiden muutoksien logiikan ymmärtämisessä ja tulkinnassa.

Lähteet

- Amernic, J. & Russell C. (2006). *CEO-Speak: The Language of Corporate Leadership*. Canada: McGill-Queens University Press.
- Baraibar-Diez, E., Odriozola M.D. & Fernández Sánchez J .F. (2016). Transparency through European corporate governance codes. *International Journal of Disclosure and Governance* 13(3), 244–261.
- Bhatia, V. K. (1993). *Analysing genre. Language Use in Professional Settings*. London & New York: Longman.
- Bhatia, V. K. (2004). *Words of Written Discourse. A Genre-Based View*. London & New York: Continuum.
- Conway, S. L., O’Keefe, P. A., & Hrasky, S. L. (2015). Legitimacy, accountability and impression management in NGOs: the Indian Ocean tsunami. *Accounting, Auditing & Accountability Journal* 28, 1075–1098.

- Ditlevsen, M. G. (2012). Revealing corporate identities in annual reports. *Corporate Communications: An International Journal* 17(3), 379-403.
- Enell-Nilsson, M., Rahm, H. & Roininen, H. (2020). Regeringar rapporterar om statligt ägda bolag – Retoriska mönster i ministerns hälsning i svenska och finska redovisningar. Esitelmä XXXX-VAKKI-symposiumissa. 6.2.2020. Vaasa.
- Eskola, J. & Suoranta, J. (1998). *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Jyväskylä: Vastapaino.
- Falco, G. (2013). The Corporate Annual Report as Genre Mixing: Making Meaning through Interdiscursivity. *Textus* 26(1), 127-138.
- Garzone, G. (2004). Annual company reports and CEO's letters: Discoursal features and cultural markedness. Teoksessa: C. Candlin & M. Gotti (eds.). *Intercultural aspects of specialized discourse*. Bern, Berlin ym.: Peter Lang. 311-342.
- Haapanen, L. (2017). *Quoting Practices in Written Journalism*. Helsingin yliopiston suomen kielen, suomalais-ugrialaisten ja pohjoismaisten kielten ja kirjallisuuksien laitos, väitöskirja. Helsinki.
- Heikkinen, V. (2000). Tekstuaalinen pirunnyrkki. Teoksessa: V. Heikkinen, P. Hiidenmaa & U. Tiililä. Helsinki: *Teksti työnä, virka kielenä*. Helsinki: Gaudeamus. 63-115.
- Kankaanpää, J., Oulasvirta, K., & Wacker, J. (2011). *Valtion omistajaohjauksen valvonta ja raportointi eduskunnalle*. Eduskunnan tarkastusvaliokunnan julkaisu 2/2010. Tampere: Eduskunnan tarkastusvaliokunta.
- Katajamäki, H. (2005). Talouden selittäjät äänessä – Taloussanomalehtien pääkirjoitustoimittajien representatioita sosiaalisesta roolistaan. *Tiedotustutkimus* 4(5), 4-27.
- Katajamäki, H. (2018). *Tekijän identiteetti taloussanomalehtien pääkirjoituksissa: Pääkirjoitustoimittajan sosiaalisesta roolista tuotettu, teksteistä tulkittu*. Acta Wasaensia, 411. Vaasa.
- Kuronen, M-L. (2004). *Vakuutusehtotekstin uudistaminen : matkalla alamaisestä asiakkaaksi*. Acta Universitatis oeconomicae Helsingiensis. A.
- Langton, J., & West, B. (2016). One hundred years of annual reporting by the Australian Red Cross: Building public trust and approbation through emotive disclosures. *Accounting History* 21(2-3), 185-207.
- Liukkonen, J. (2020). Vastuullisuus omistajaohjauksen vuosikertomuksissa. Pro gradu –tutkielma. Vaasan yliopisto.
- Pietikäinen, S. & Mäntynen, A. (2009). *Kurssi kohti diskurssia*. Vastapaino: Tampere.
- Puusa, A. (2020). Haastattelutyypit ja niiden metodiset ominaisuudet. Teoksessa: A. Puusa & P. Juuti (toim.). *Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät*. Helsinki: Gaudeamus. 103-117.
- RegeRa (2020). RegeRa – Regeringar Rapporterar om statligt ägda bolag [online]. [Lainattu 12.5.2020]. Saatavilla: <https://sites.univaasa.fi/regera/>
- Roininen, H. (2019). Kun julkinen ja yksityinen kohtaavat. Retorinen rakenne ministerin ja toimitusjohtajan katsauksissa. Pro gradu –tutkielma. Vaasan yliopisto.
- Rutherford, B. A. (2013). A genre-theoretic approach to financial reporting research. *The British Accounting Review* 45(4), 297-310.
- Scott, W. R. (2008). *Institutions and Organizations. Ideas and Interests*. Sage Publications. USA.
- Steurer, R., Martinuzzi, A. & Margula, S. (2012). Public Policies on CSR in Europe: Themes, Instruments, and Regional Differences. *Corporate Social Responsibility and Environmental Management* 19, 206-227. <https://doi.org/10.1002/csr.264>
- Swales, J. M. (1990). *Genre analysis: English in academic and research settings*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Tiililä, U. (2007). *Tekstit viraston työssä. Tutkimus etuuspäätösten kielestä ja konteksteista*. Helsinki: SKS.
- Tuominen-Thuesen, M., Pekkala, H., Sievänen, R., Karlsson, S., Ali-Yrkkö, J., Pajarinen, M. & Ahonen, P. (2019). *Valtion omistajaohjauksen arviointi*. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2019: 54. Helsinki: Valtioneuvoston kanslia.
- Valtioneuvosto (2020). Hallituksen vuosikertomus [online]. [Lainattu 19.4.2020]. Saatavilla: <https://valtioneuvosto.fi/paatokset/hallituksen-vuosikertomukset>
- Valtioneuvoston kanslia (2008). Valtion omistajaohjauksen keskittäminen valtioneuvoston kansliaan. *Valtioneuvoston kanslian raportteja* 1/2008.
- Valtioneuvoston kanslia (2020). Yhtiöt [online]. [Lainattu 13.4.2020]. Saatavilla: <https://vnk.fi/omistajaohjaus/yhtiöt>